

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. 2. De Gestu seu Actione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

eandem ob rem Magistri, qui suis Tironibus concinnatos variis affectibus tonos (ut vo-
cant) ediscendos tradunt, in quibus totius an-
ni decursu, certis in hebdomada diebus sin-
guli per ordinem exercentur. Possunt & alii
loci ediscendi assignari v. g. ex caufino lib. 8.
ex Seneca Tragedo fragmentum, in quo il-
lustris affectus expressus est, ex Cicerone,
Virgilio. v. g. constitit & lacrymans: quis
jam locus (inquit) Achates? quæ Regio in
terris, nostri non plena laboris? En Priamus
&c. ubi lætitia cum fletu miscetur

§. II. De Gestu seu Actione.

Sensus animi non solâ voce pandimus, sed
& gestu, hoc enim modo cû surdis loquimur
& muti nobiscum: unde gestus ab ipso Tullio
viva eloquentia compellatur, quo etiã mu-
ta animantia varios doloris & lætitiæ affe-
ctus, præsertim oculis exprimunt. Hinc sum-
mũ studiũ duo oratorum Principes in actio-
ne collocarunt. Demost. grande speculũ in-
tuens cõponebat actionẽ corporis, & gestũ,
suis demum credẽs oculis, quid gestu valeret.
Quin etiam satyrum histrionẽ ad eas artes
Magistrum adhibuit. Sed & Cicero histrio-
nibus magistris Roscio Comædo, & Æsopo
Tragico usus est. Cum Roscio animi quoque
gratiã sapius contendere solitus erat, utrum
ille pluribus rem eandẽ gestibus effingeret?
an ipse variis elocutionis formulis sententiã
unam pronuntiaret? ita viim figuris sententiã
rũ non inferiorem in gestu existimabat. De
Graccho refert Cicero, quòd cùm illa supe-
rius posita: quòd me miser conferam &c. ipse
Ci-

Ci-

Cicero verbis recitaret, & Gracchus exprimeret oculis, vultu & gestu, ita comotos esse ejus inimicos, ut lacrymas tenere non possent. Non est autem putandum solis præceptis gratiam hanc acquiri, sed quam maximè exercitatione & imitatione ut monet Cypr. lib. l. c. hinc audiendi celebres oratores, & concionatores; & observandum, quid decori afferant in agendo, quid ad gustum, motumque faciens, ac deinde privatim exercitatione exprimendum. Id ipsum in spectaculis, comædiis, tragediis, declamationibus scholasticis, quæ non solum ad privatum agentium, sed etiam spectantium sunt profectum, factitandum est. Cæterum præcepta ferè hæc præscribuntur, status corporis sit erectus, hoc enim secundum naturam est, quæ os homini sublime dedit, caelumque tueri iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. Nutatio igitur, & vacillatio fugienda, ne Orator audiat, quod Curio à Julio Cæsare querente, quis è lintre loqueretur nam se Curio velut in cunis agitabat corpore. Aut quod eidem objecit Q. Sicynius, quod muscas pepulisset Octavio unguentis delibuto, more suo se jactando. Subinde tamen jactatio, & inclinatio ad rem ipsam exprimendam necessaria est, ut dum de jactatione navis in fluctibus agitur. Quod membrorum singulorum actum concernit, hoc universim tenendum est, ut gravis sit, non levis, lascivus, petulans, mollis & effeminatus: eloquentia enim est loquens sapientia; sapientis autem est gravem præferre membrorum habitum; scenica igitur gestu-

sticulatione histrionibus relinquatur, qui oblationi deserviunt, non decoro. Orator forti & virili, non puerili & ludicra laterum inflexione, capitis brachiorumq; motu utatur, gestum magis ad sensum, ac re universam, non ad singula propè verba accommodans. Hortensius, quod nimius esset in gestibus, gesticularia Dionysia (id saltatriculæ tunc famosa nomen erat) appellatus est teste Gellio & Cicerone. In particulari de capite hoc observandum est, ut leviter huc atque illuc non projiciatur; sit erectum non pendulum: demitti tamen non nihil potest, dum modestia animiq; depressio est exprimenda. Etiam in exordiis à Cicerone usurpatum est, reverentia & timoris indicandi causa, ut patet in Orat. pro Dejotaro. Solo capite facere gestum, aut frequenter, vitiosum est; frontem ferire in dolore, Ciceroni videtur oratorium, Fabio scenicum. Quod dictum est de capite, idem de oculis accipiendum, oculi enim capiti conformandi. Sic accipiendum illud Virgilii, modestiam famina tribuente: tum breviter Dido vultum demissa profatur. Quin universum hoc observandum, ut jactus oculorum, gestuum, non capitis duntaxat, sed & manuum & pedum sequatur, nisi dum aliquid damnamus, rejicimus, averfamur v. g. Dii talem terris avertite pestem! tum enim oculi aliorum torquendi, quam manus feratur. In oculis, ac vultu plurimum situm est, hi enim velut interioris animi fenestræ manifestant affectus, amorem, iram, pudorem, timorem, gaudium

dium &c. Quare ea forma exprimendi sunt oratori, quæ formantur ab iis, qui re ipsa amant, furunt, timent &c. Unde advertendum, quis affectus spectatâ materiâ, & figura sententiæ exprimendus sit? si enim riseris ore, aut oculos liberè jeceris, dū triste quid refers, esto voce tristi utaris, nil movebis Auditorem, nisi ad risum aut disgustum. Idem est dum ira, vultu, oculisq; referenda. Ad hoc facilius præstandum, juvat expendisse materiâ dicendam, & meditatione effectum illum animo imbibisse; hoc enim conferet ad nativam in vultu & oculis expressionem affectûs, quin etiam ad intensionem, remissionemque vocis suo tempore faciendam. Hoc si sacri Oratores sibi curæ sumerent, non tam frigida, atque inanes tot illorum essent dictiones: aliter enim eos in animo sentire, atque loquuntur, frons, oculique indicant. Narium, labiorum, menti, cervicium & humerorum rarus est gestus? Humeros jactabat Demosthenes, sed hoc vitium irâ dicitur emendâsse, ut cum in angusto pulpito stans, peroraret, hasta dependens humero immineret, quæ calore dicendi excedentem, offensa illa commonefaceret. Sicut autem sine brachio vel manu truncum est corpus, ita & actio si motu brachiorum & manûs sit destituta. Brachii foras projectio laudatur in contentionibus, contractio in remissis dictionibus. Manus autem sinistra nunquam sola movetur, dextræ se-

se frequenter accommodat, ne otiosa & iners videatur. Manus jungere in optatione, aut precibus fundendis est necesse: complodere scenicum putatur; manu ferire pulpitem, rusticum est; nisi vehemens effectus exigat: secare quasi gladio pulpitem, aut aërem, pugitum est. In enumeratione tamen plurium verb. grat. affectuum, vel adjunctorum, in contentionibus præsertim, pondus facit. In remissis autem narrationibus, aut ubi res singularis non est indicanda, utraque manus æqualiter vibratur graviter, modò palmâ sursum patulâ, modò inversâ; non enim eodem semper modo gestus faciendus. Si res singularis demonstranda est, & fieri potest, manu vel digitis faciendum v. g. pacem inire, minari, connivere, erubescere &c. quæ prout fiunt, exprimenda sunt, v. g. manibus conjunctis fœdus & pax, per digitos aspiciendo, dissimulatio. Caterum si nihil singulare indicandum sit digitis, juncti tenendi, non divaricandi in gestu. Si instantior sit motus, quo etiam pulpitem feriatur, jungitur pollex cum duobus proximis in conum, reliquis duobus sub pollicem retractis. In vindicando, comminando, exprobrando utimur solo indice, sicut & dum unitas exprimenda. Contrahere quatuor digitos in manum, & postea explicare, submissionis & tenuitatis est signum v. g. Si quid est in me ingenii, quod sentio, quam

fit exiguum. Tullius argutias digitorum vetat, ne ad numerum cadat oratio. Quod reliqua membra attinet, Fabio scenicum est ventrem projicere, pectus cadere, at femur ferire indignatos decet, & excitat Auditorem. Supplisio pedis in contentionibus inchoandis & finiendis, est opportuna, incessus permittitur Oratori, sed rarus: discursare autem ineptissimum est. Hinc facetè Flavius Virginius interrogavit de quodam, quot millia passuum declamâset. Verùm hoc de scenica actione non est accipiendum, in qua statio perpetua, truncam actionem facit.

*§. III. Regula artificiosa Pronuntiationis, & actionis ex Cicero-
ne & Quintiliano potissimum collecta,*

A Patre Joanne Voelo Soc. JESU.

CUM in dicendo præcipuum id esse videtur, ut non modò verba rebus, sed vox verbis, motusq; voci sit accommodatus: utilissimum fore visum est, actionem oratori propriam regulis quibusdam breviter complecti. Quarum primæ spectant ea, quæ dicendi actum præcedunt, mediæ pronuntiationem ipsam & actionem: postremæ verò ea, quæ dicendi actum consequuntur.

De